

ВІДГУК

офіційного опонента
Шевченко Олени Василівни
на дисертацію Добровольської Вікторії Василівни
на тему «Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку
соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового
суспільства», представлену на здобуття наукового ступеня доктора
наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 –
документознавство, архівознавство

В сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства соціокомунікаційний простір культури України вимагає суттєвих науково обґрунтованих трансформацій в аспекті документаційного забезпечення процесів управління. Виходячи з цього, дисертаційне дослідження, що відбиває проблеми документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України має підстави для наукової репрезентації та визначення шляхів прикладної реалізації. Актуальність представленого дисертанткою Вікторією Василівною Добровольською наукового доробку визначається необхідністю наукового осмислення багатогранної проблеми – документаційного забезпечення управління галуззю культури. Дисертаційне дослідження В. В. Добровольської виконано в межах сучасних документознавчих досліджень соціокомунікаційного простору держави в умовах освоєння інформаційних технологій.

Дисертанткою логічно визначено мету дослідження, яка полягає в розробці цілісної концепції інформаційно-документаційного забезпечення розвитку сучасного соціокомунікаційного простору культури України, що дозволило визначити перспективи розвитку документальних цифрових систем культурної спадщини. Дослідження В. В. Добровольської проводилося в межах науково-дослідної теми «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури» (державний реєстраційний

Н Б У В		
ВХ №	122	1
"26"	02	2021 р.
Кіл. аркушів	9	

номер: 0115U001572) Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Аналіз стану наукової розробки теми представлено на підставі аналізу широкого кола праць дослідників: понад 600 джерел (в основному залучено доробок російських і українських учених). У межах основних розділів дисертації здійснено ґрунтовний аналіз джерельної бази: це дисертаційні дослідження, законодавчі акти, стандарти, у тому числі й міжнародні, нормативно-методичні документи, фахові періодичні джерела, навчальні й довідкові видання. Разом з тим опрацювання такої значної кількості праць, не дозволило критично осмислити погляди авторів, хоча аналіз джерельної бази дозволив визначити безперечну наукову новизну та оригінальність проведеного дослідження..

Методологічний інструментарій, обраний дисертанткою, дозволив провести дослідження на високому науково-теоретичному рівні. Саме використання загальнонаукових методів та комплексу різних підходів дозволило в дисертаційному дослідженні репрезентувати специфіку функціонування інформаційно-документаційного забезпечення управління галуззю культури в системі соціальних комунікацій суспільства.

Про суттєвий доробок дослідниці свідчать представлені результати апробації: 2 одноосібні монографії, 22 статті, опубліковані у фахових виданнях, із них 5 статей у фахових виданнях, які включено до міжнародних науково-метричних баз, і у виданнях зарубіжних країн, 23 публікацій у матеріалах конференцій, 5 опублікованих робіт, що додатково відображають результати вивчення проблеми. Загалом, науковий доробок представлено у 52 наукових працях.

Дисертація має логічну структуру, поділяється на п'ять розділів із висновками до кожного з них та із загальними висновками, списком використаних джерел і літератури, додатками. Загальний обсяг дисертації відповідає встановленим вимогам.

У першому розділі дисертації «Теоретичні основи дослідження розвитку соціокомунікаційного простору культури» подано теоретичний аналіз еволюції формування поглядів на поняття «культура» та представлено авторське бачення низки термінів, які сьогодні використовуються у соціокомунікаційному культурному просторі: «інформаційно-комунікаційний простір», «культурний простір», «цифровий простір культури», «інформаційний простір культури» тощо.

Дисертанткою обґрунтовується положення, що важливою особливістю інформаційно-документаційного забезпечення галузі культури є орієнтація на регулювання культурної діяльності з урахуванням специфічних особливостей цієї сфери діяльності. Це принципове положення обумовлює необхідність комплексного аналізу структурної організації та системи управління галуззю культури, що сформувалась у сучасній Україні, можливостей гнучкої політики в сфері управління культурою посередництвом документно-комунікаційних систем суспільства.

У розділі обґрунтовано напрями комплексного вивчення соціокомунікаційного простору культури на основі використання пізнавальних можливостей, системного, структурного та функційного підходів. Запропоновано поняття соціокомунікаційного простору культури як системи, що розвивається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Другий розділ «Розвиток управління культурою в мережевому суспільстві, досвід провідних західних держав у створенні цифрового фонду документації культурної спадщини» розкрито сутність і основні напрями реалізації державної політики в галузі культури. Дослідження досвіду управління культурою в європейських державах та аналіз діяльності міжнародних організацій у сфері культури (ЮНЕСКО, МРА, ІФЛА) дозволили сформулювати ключові принципи культурної політики сприяння, серед яких: розвиток культурної ідентичності, підтримка

культурного розмаїття, творчості, участі в культурному житті та поваги до особистості людини.

У цьому розділі дисертанткою доведено, що у кожній країні історично сформована своя модель державного управління та фінансування культури й мистецтва, адекватна національній системі міжбюджетних відносин і традиційним напрямам державної підтримки цієї сфери. Розроблені міжнародними організаціями принципи розвитку культури дозволили виробити уніфіковані підходи до неї як до чинника не лише духовного, але й економічного прогресу суспільства.

У третьому розділі «Заклади культури України як суб'єкти комунікаційної взаємодії та інформаційні документальні ресурси мережі інтернет у соціокомунікаційному просторі» для комплексного аналізу механізмів і методів інформаційної діяльності дисертанткою введено поняття суспільного інформаційного образу закладів культури у спільнотах соціальних мереж – масово доступної інформації про заклад культури, розміщеної на вебсайтах та спеціалізованих сервісах, що передбачає можливість широкої соціальної комунікації з метою створення нової інформації розрахованої саме на реальні інформаційні потреби користувачів інформації.

Представлений в розділі вплив Вікіпедії на культурно-інформаційне поле України, дисертантка визначає, що принципи формування її наповнення є частково вразливе до відображення недостовірної інформації, а держава не має ефективних інструментів захисту Вікіпедії від шкідливого втручання в її спільноту та окремих загроз і суспільних колізій правового та соціально-інформаційного характеру. Такі впливи здійснюються як з метою політичної та культурно-історичної пропаганди, так і з суто комерційними мотивами. В. В. Добровольська справедливо робить висновок, що проблема особливостей формування та інформаційного наповнення історико-культурною проблематикою в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет залишається маловивченою, а

стан ресурсів із вітчизняної історії та історії культури вимагає серйозного аналізу й має стати повноцінним джерелом для науковців.

Четвертий розділ «Формування цифрового культурного простору України» доводить важливість інтеграції в єдиному інформаційному просторі об'єктів культурної спадщини людства, що зберігаються у фондах різних соціальних інститутів, зокрема бібліотек, музеїв, архівів, як це визнано на світовому рівні.

Треба погодитись з думкою автора, що інтеграція різних культурологічних інформаційних ресурсів в єдиній інформаційній системі сприятиме об'єднанню електронних бібліотек в єдину інформаційну систему, загальнодоступності інформаційних ресурсів для користувачів і забезпеченню доступу користувачів до загальних культурологічних мережевих ресурсів.

Обґрунтування критеріїв відбору документів до оцифрування в межах стратегії програми оцифрування історико-культурних фондів, обумовлюється в дисертації, складністю об'єктів культурної спадщини, яким сьогодні властиві ознаки багатоформатності, багатоаспектності, багатомовності та мультикультурності. Дисертантка серед основних критеріїв відбору документів до оцифрування визначає: змістові, ціннісні, збереження, користувацькі, юридичні, технічні, організаційні.

Заслуговує на підтримку висновок до розділу, щодо поширення глобальної інформаційної цивілізації на сферу культури людства сприяє стрімкому розвитку електронної культури та пов'язано в першу чергу з представленням в Інтернеті об'єктів культурної спадщини з фондів документно-інформаційних інституцій (бібліотек, музеїв, архівів). Тому однією з основних тенденцій у культурі сучасності та об'єктивною умовою розвитку глобальної інформаційної цивілізації є становлення електронних бібліотек, оцифрування культурної спадщини та накопичення цифрового контенту.

П'ятий розділ «Документальні цифрові системи культурної спадщини в соціальних комунікаціях України: нова цифрова реальність культурного простору» присвячено сучасним цифровим проєктам провідних національних бібліотек України, які авторка вважає цінним архівом та інформаційним ресурсом, що створює джерельну базу культури, науки, освіти. Сформовані цими документно-комунікаційними установами історико-культурні ресурси виконують роль оперативного забезпечення широкої аудиторії користувачів джерелами, підтримують популяризацію позитивного іміджу культури України в світі, утворюють консолідований страховий фонд цифрових копій документів національної спадщини України для майбутніх поколінь. Логічним є висновок, що досвід створення цих цифрових бібліотек, їхня ресурсна база наближає Україну до формування загальнодержавного цифрового культурологічного консолідованого ресурсу, аналогічного тим, які підтримуються і функціонують у багатьох країнах світу як пріоритет державної культурної політики. Дисертантка відзначає, що існуюча система цифрової інформації в провідних бібліотеках України не тільки забезпечує обмін інформацією у вертикальному і горизонтальному зрізах, але й сприяє створенню нової інформації, знаходиться в стані бурхливого динамічного розвитку простору і набуває властивості синергії, має значний вплив на глобальні та регіональні процеси формування культурного простору. Разом з тим ці тенденції характеризуються як позитивними, так і негативними наслідками, коли державне управління ними не може вже здійснюватися у достатній мірі. Справедливо зазначено, що цей фактор науково осмислюється теоретиками інформаційного суспільства, але не усвідомлюється культурологами цифрової спільноти, коли проблеми інформації поглинають питання національної культури на користь глобальному простору культури, де документальна навігація допомагає загальному орієнтуванню у великій кількості ресурсів. За цих умов

навігація у документальних ресурсах стає вагомим засобом управління інформаційними потоками у галузі культури.

Визначені дисертанткою у вступі дисертації результати мають наукову новизну. Слід цілком погодитися, що докторська дисертація В. В. Добровольської є актуальним і завершеним дослідженням, усі завдання і мета якого досягнута. Сформульована новизна наукової праці цілком реально відбиває зміст і результати проведеного дослідження, воно є реальним практичним здобутком у напрямі дослідження термінології документознавства. Це підтверджує також наявність актів впровадження зазначених результатів у навчальний вишівський процес.

Висновки дисертації Добровольської В. В. відповідають меті й завданням дослідження, надають узагальнення наукових та практичних результатів, спрямованих на розробку цілісної концепції інформаційно-документаційного забезпечення розвитку сучасного соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства й окреслення перспектив розвитку документальних цифрових систем культурної спадщини.

Виходячи зі змісту роботи переконливим є особистий внесок здобувачки, дисертаційне дослідження виконане самостійно й одноосібно, та практичне значення одержаних результатів, яке підтверджено актом впровадження в навчальний процес у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Викладення змісту дослідження в дисертації здійснено логічно, науковий стиль відповідає нормативним вимогам до дисертацій.

У цілому високо оцінюючи представлену дисертацію, треба висловити певні зауваження:

- дисертантці бажано було чіткіше розкрити засади дослідження простору культури за допомогою методик документознавства;

- у дисертації (3 розділ) можна було б розробити порівняльну таблицю щодо аналізу механізмів і методів формування інформаційного образу закладу вищої освіти у глобальному інформаційному просторі (ІО WWW та ІО ССІ);

- у 3 розділі підрозділі 3.3. Вікіпедія розглядається як інструмент документування явищ соціально-культурної сфери, проте Вікіпедія ставиться під сумнів як авторитетне офіційне енциклопедичне джерело, кожний охочий може долучитись до її наповнення. За якими чинниками визначався вплив Вікіпедії на культурно-інформаційне поле України?

- було б доцільно окреслити перспективи розвитку документальних цифрових систем культурної спадщини України спираючись на досвід Європейського Союзу (ЄС) в галузі створення Європейської цифрової бібліотеки, Фонду Всесвітньої спадщини, Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), що надало б можливості підсилити передовими технологіями програму збереження цифрового культурного надбання та створення інтегрованого у світові системи ресурсу культурної спадщини Української держави.

Висловлені зауваження не зменшують наукової цінності й загальної позитивної оцінки теоретичної й практичної значущості результатів дисертаційної роботи.

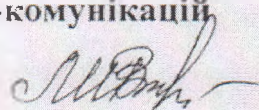
За науковим рівнем і практичним значенням дисертаційна кваліфікаційна праця «Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства» повною мірою відповідає чинним вимогам до докторських дисертацій, викладених у пп. 9, 10, 12, 13 положення «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами внесеними

згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та №567 від 27.07.2016 р.), а автор дисертаційного дослідження, Вікторія Василівна Добровольська, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 «документознавство, архівознавство».

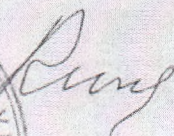
ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

доктор наук зі соціальних комунікацій,
професор, професор кафедри
інформаційної діяльності та медіа-комунікацій,
Одеського національного
політехнічного університету

О. В. ШЕВЧЕНКО

Вчений секретар

В. Ф. Шевчук